

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Meno autorky habilitačnej práce	PaedDr. Mária Zahatňanská, PhD
Názov habilitačnej práce	Tvorivosť v práci učiteľa
Rok predloženia habilitačnej práce	2022
Meno oponentky	doc. PaedDr. Alica Petrasová, PhD.
Pracovisko oponentky	Katedra prírodovedných a technických disciplín

Aspekty posudzovanej práce a ich hodnotenie

Aktuálnosť a výskumná relevantnosť témy HabP	<i>aktuálnosť témy HabP v súčasnom odborovom diskurze doma a v zahraničí; miera reflektovania súčasného poznania a trendov v predmetnej oblasti výskumu</i>
<p>Podľa súčasného psychologického a pedagogického chápania je tvorivosť nástrojom seberealizácie osobnosti a výsostného naplnenia zmyslu života. V súvislosti s týmto spôsobom vnímania tvorivosti je potom rozvoj tvorivosti právom považovaný za jednu z najaktuálnejších a najdôležitejších otázok aj v procese vyučovania. Tvorivosť v procese edukácie tvorí základný činnosťný princíp socializácie, sebautvárania a formovania osobnosti žiaka. Pokiaľ je učiteľ vo svojej práci tvorivý, nebude od svojich žiakov vyžadovať len reprodukciu získaných informácií, ale sám ich povedie ku samostatnej a tvorivej činnosti. Habilitačná práca sa venuje problematike tvorivého učiteľa, aktívneho žiaka vo výučbe, definovaniu tvorivosti v odbornej literatúre, ale aj tomu, ako ju chápu učitelia pôsobiaci na rôznych druhoch škôl. Prezентuje pohľady odborníkov na kompetencie pre 21. storočie, zmeny, ktoré nastali v našom školstve, čo priniesli a kam smeruje súčasné vzdelávanie aj v oblasti rozvoja tvorivosti u učiteľov a ich žiakov. Výber i spracovanie témy je pre pedagogickú teóriu a prax potrebný a aktuálny.</p>	
Adekvátnosť štruktúry HabP	<i>formulácia cieľov vo vzťahu k téme HabP; pomer rozsahu teoretickej a praktickej časti práce; úroveň teoretickej a empirickej analýzy riešenej problematiky; vnútorná vyváženosť a logická nadväznosť jednotlivých častí práce</i>
<p>Ciele vytýčené autorkou práce: „...zistiť, či učitelia sa cítia byť tvorivými, čo rozumejú pod tvorivosťou, či cítia potrebu vzdelávať sa a zdokonaľovať vo vlastnej tvorivosti, aby tak mohli získané poznatky aplikovať vo svojej pedagogickej praxi.“ boli splnené. Spracované teoretické kapitoly aj metodologické východiská habilitačnej práce sú dôkazom, že autorka seletovala domáce a zahraničné pramenné zdroje.</p> <p>Práca (130 strán + prílohy) je rozdelená do piatich kapitol, ktoré majú logickú štruktúru a sú spracované na dobrej úrovni. Z formálneho hľadiska nie sú v predkladanej práci závažnejšie nedostatky, t.j. práca je napísaná v súlade s príslušnými STN.</p>	
Kvalita spracovania teoretických východísk	<i>adekvátnosť vymedzenia témotvorných pojmov v národnom a medzinárodnom kontexte; úroveň komparatívnej a kritickej analýzy problematiky; kvalita spracovania prehľadu výskumov v danej oblasti; relevantnosť použitých zdrojov resp. zdrojových databáz; preukázanie adekvátneho rozhľadu v skúmanej oblasti zmapovaním doterajšieho poznania; vhodnosť a etickosť práce s primárnymi a sekundárnymi bibliografickými zdrojmi</i>
<p>Spracované teoretické kapitoly habilitačnej práce sú dôkazom, že autorka vhodným spôsobom seletovala domáce a zahraničné pramenné zdroje. Preukázala, že sa v skúmanej problematike orientuje. V teoretickej časti v prvej kapitole sú vymedzené pojmy ako profesia</p>	

učiteľa, kompetencie tvorivého učiteľa, stručný prehľad procesu zmien vo vzdelávaní po roku 1989 na Slovensku. V druhej kapitole je bližšie špecifikovaná a definovaná tvorivosť, tvorivosť v práci učiteľa a možnosti rozvíjania tvorivosti vo výučbe. V tretej kapitole autorka uvádza výskumy, ktoré boli zamerané na skúmanie problematiky tvorivosti a jej možností vo výchovno-vzdelávacom procese u nás aj v zahraničí.

Oceňujem logickú štruktúru teoretickej časti práce. Je škoda, že sme sa nedozvedeli napr.:

- ako si autorka predstavuje systémovú reformu, ktorá by bola schopná dať vzdelávaniu misiu a dizajn, ktoré zodpovedajú súčasnému svetu a dnešným požiadavkám na ciele, obsah i formy vzdelávania.
- aký má názor na podpísanie a realizáciu Plánu obnovy a odolnosti, ktorý schválila vláda SR v roku 2021 a ktorého veľkou kapitolou je aj školstvo a vzdelávanie. Tým pádom ani nevieme, či spomínaný dokument prináša z jej pohľadu reálnu šancu tento dlh vyrovnať a úspešne sa popasovať s výzvou na reformu vzdelávania, osobitne s výzvou na kurikulárnu a učebnicovú reformu.
- ako vníma kompetencie učiteľa 21. storočia v súvislosti s realizáciou inkluzívneho vzdelávania, multidisciplinárnym prístupom pedagogických, nepedagogických a odborných zamestnancov, prípravou podporných opatrení pre žiakov a pod.
- o domácich a zahraničných programoch rozvoja tvorivosti a ich aktuálnosti v súčasnej školskej praxi a aj v rámci celoživotného vzdelávania učiteľov.

**Adekvátnosť
výskumnej
metodológie**

formulovanie teoreticko-metodologických východísk; vymedzenie výskumnej paradigmy a výskumného problému; stanovenie výskumných otázok a cieľov; vhodnosť výskumného postupu a výskumných metód

Cieľom výskumu bolo zistiť vedomosti a postoje učiteľov k tvorivosti, k možnostiam jej využitia vo výučbe, či sa učitelia považujú za tvorivých, vedia identifikovať prekážky vo svojej tvorivosti, vzdelávajú sa alebo sú ochotní vzdelávať sa v tejto oblasti. Empirická časť práce analyzuje výsledky dotazníka IPOT, Listu adjektív osobnosti, testu WKOPAY, ktorým sme zisťovali Index kreatívnej percepcie (Creative Perception Index). Výsledky výskumu sú zaznamenané v prehľadných grafoch a tabuľkách. Autorka formulovala teoretické vyvodenie výskumného problému, metodologické východiská habilitačnej práce: výskumný problém, charakterizovala základné pojmy, ciele, otázky, prezentovala výskumnú stratégiu, jej jednotlivé etapy a závery.

**Výsledky
výskumu a ich
interpretácia**

rozsah a úroveň dosiahnutých výsledkov; kvalita analýzy a interpretácie zistení; úroveň diskusie, konfrontácie a relativizácie dosiahnutých výsledkov v kontexte aktuálne platnej teórie v skúmanej oblasti

Rozsah a úroveň dosiahnutých a interpretovaných výsledkov je v súlade s tým, čo si predszavala autorka v empirickej časti práce. Zistenia sú podnetné a sú východiskom k ďalšiemu bádaniu, najmä v oblasti kontinuálneho vzdelávania.

Bolo by prínosom, keby niektoré zistenia z jednotlivých meraní boli podrobené hlbšej analýze, interpretované komplexnejšie a v súvislostiach. Uvediem príklad. Na s. 91 (analýza dotazníka IPOT) autorka prezentuje, že: "Výraznejšiu potrebu byť tvorivými uviedli učitelia s pedagogickou praxou od 6 – 20 rokov v počte 119 (39,7 %), o niečo menej to uviedli učitelia s pedagogickou praxou nad 20 rokov v počte 106 (35,3 %) a najmenej cítia potrebu rozvíjať svoju tvorivosť učitelia s pedagogickou praxou 0 – 6 rokov v počte 67 (22,3 %) respondentov (tabuľka 8, 8a). Analýza výsledkov naznačuje, že učitelia s najkratšou pedagogickou praxou necítia veľkú potrebu rozvíjať svoju tvorivosť, lebo si zrejme myslia, že poznatky z ich štúdia im stačia pre ich výchovno-vzdelávaciu činnosť. Zaujalo nás, že učitelia s dlhšou pedagogickou praxou prejavili

<p><i>záujem rozvíjať naďalej svoje tvorivé schopnosti, čo môže súvisieť s inováciami vo vzdelávaní, s ich dlhoročnými skúsenosťami vo výučbe, s neustálym vzdelávaním učiteľov, najmä kreditovým systémom vzdelávania u nás, s možnosťami učiť inovatívne a pod.” s. 101 (list adjektív ACL) autorka konštatuje, že: “... najtvorivejšou skupinou nášho súboru boli učitelia s pedagogickou praxou do 5 rokov, myslíme si, že respondenti ešte čerpajú vedomosti zo štúdia, majú entuziasmus a chuť pracovať a ukázať čo ovládajú, predpokladáme, že sú motivovaní aj tým, že medzi žiakmi a nimi nie je veľký vekový rozdiel, snažia sa ich pochopiť a motivovať v učení. Tak isto aj veková skupina učiteľov s pedagogickou praxou od 6-20 rokov je považovaná za učiteľov expertov, ktorí sú skúsenými učiteľmi, ešte prejavujú entuziasmus, hľadajú nové možnosti zaujatia žiaka pre svoj predmet, majú záujem aj o ďalšie vzdelávanie. Analýzou sa preukázalo, že najmenej tvorivou skupinou v našom výskume boli učitelia s dĺžkou pedagogickej praxe nad 20 rokov. Myslíme si, že to súvisí aj so syndrómom vyhorenia (burnout syndrome), s posúvaním hranice dôchodkového veku, s výchovnými problémami v súčasnej škole, s vyčerpanosťou nápadov a pod.”</i></p>	
<p>Formulovanie záverov HabP a jej aplikačných možností</p>	<p><i>jasná formulácia tvrdení v závere, naznačenie/otváranie nových otázok pre ďalší výskum, implikácie vo vzťahu k edukačnej praxi</i></p>
<p>Od učiteľov sa očakáva neustále zdokonaľovanie profesie, pretože práve oni sú zodpovední za vnášanie inovácií do vzdelávacieho systému. Systematické zdôrazňovanie a vedenie ku kritickému a tvorivému mysleniu v školskej praxi by pomohlo učiteľom uvedomiť si požiadavky a potreby súčasnej spoločnosti. Výskumné zistenia habilitačnej práce podčiarkujú dôležitosť a potrebu akademickej prípravy budúcich učiteľov a ich celoživotného vzdelávania v oblasti tvorivého myslenia. Autorka si uvedomuje nutnú zmenu myslenia budúcich a súčasných učiteľov. V závere empirickej časti habilitačnej práce autorka naznačila možnosti inovovania pregraduálnej prípravy učiteľstva a celoživotného vzdelávania na Slovensku a identifikovala ďalšie témy, ktoré by mohli byť inšpiratívne pre budúcich a súčasných učiteľov.</p>	
<p>Jazyková a formálna stránka HabP</p>	<p><i>rešpektovanie odbornej komunikačnej normy a žánrovej normy; zrozumiteľnosť a presvedčivosť výkladu a argumentácie; uplatňovanie spisovných jazykových noriem; kvalita a funkčnosť príloh; úroveň grafickej stránky HabP</i></p>
<p>Habilitačná práca je kultivovane štylizovaná s použitím správnej odbornej terminológie rešpektujúcej vedeckú etiku.</p>	
<p>Stanovisko k protokolu o kontrole originality HabP</p>	<p><i>vyjadrenie k akceptácii percenta zhody s prácami v CRZP</i></p>
<p>Protokol „Miera kontroly originality“ vykazuje údaj 60.95 %. Uvedené % je vysoké z dôvodu technických aspektov. Práca bola predložená už v roku 2021, ale z viacerých príčin bola „stiahnutá z habilitačného procesu“. Po odstránení nedostatkov bola opätovne vložená do systému. Z tohto dôvodu akceptujem percento zhody s prácami v CRZP.</p>	
<p>Záverečné zhodnotenie HabP</p>	<p><i>silné a slabé stránky HabP; prínos HabP pre rozvoj danej oblasti poznania</i></p>
<p>Predložená habilitačná práca má charakter vedeckej práce, v ktorej autorka na základe výskumu s využitím bohatého dokladového materiálu preukazuje schopnosť samostatne vedecky a tvorivo pracovať v oblasti výskumu a pripravenosť na riešenie teoretických i</p>	

praktických problémov vedného odboru. Autorka prácou prezentuje schopnosť spracovať zvolený odborný problém s medziodborovým prístupom a s vypracovaním záveru a diskusie.

Formulovanie diskusných otázok na obhajobu

Záujem o štúdium a rozvíjanie kreativity nie je ničím novým, pretože má veľký význam v rôznych oblastiach, ako je veda, umenie, práca a vzdelávanie. Mihály Csíkszentmihályi uvádza, že sa premieta do výsledkov, ktoré obohacujú kultúru, majú pozitívny vplyv na kvalitu života a ponúkajú možnosti na vybudovanie produktívnejšej a zaujímavejšej existencie. Tvrdí, že na rozvíjanie tvorivého potenciálu jedinca nestačia iba schopnosti a vlastnosti osobnosti, ale je potrebný aj motivačný aspekt.

- Čo je pre Vás motivačným faktorom, že máte vôľu mobilizovať tvorivé sily u svojich študentov?

V súvislosti s Plánom obnovy a odolnosti (2021) ma zaujíma Váš názor:

- Má spomínaný dokument potenciál posilniť kvalitu zručností pedagogických a odborných zamestnancov a motivovať učiteľov k celoživotnému profesijnému rozvoju vo Vami skúmanej oblasti? Zdôvodnite.

Formalizovaný záver posudku:

Habilitačnú prácu „Tvorivosť v práci učiteľa“ PaedDr. Márie Zahatňanskej, PhD. **odporúčam** k obhajobe.

Prešov, 21. apríl 2022

doc. PaedDr. Alica Petrasová, PhD., v.r.